

IDENTIFICACIÓ DEL BUSQUERET COALLARGA

(*Sylvia sarda balearica*)

Gabriel GARGALLO *

El present treball no pretèn ésser una revisió completa de tots aquells caràcters identificatius que són propis, específicament, del busqueret coallarga (*Sylvia sarda*). El treball es focalitza sobre aquelles característiques que la diferencien d'altres busquerets *Sylvia ssp* amb els quals, sovint, és confós; en aquest sentit és òbvia la seva proximitat filogenètica amb el busqueret roig coallarga (*Sylvia undata*) i els problemes que, per delimitar la seva distribució, provoca la identificació incorrecta d'ambdues espècies. No hi ha dubte que aquesta problemàtica és fruit del desconeixement que d'aquests ocells tenim, més que de la seva suposada extremada similitud, que només és certa en el cas dels juvenils.

Sylvia sarda és una espècie endèmica de les illes mediterrànies, de la qual fins al moment s'han descrit dues subespècies: *S.s. sarda*, la major de les dues i amb manca de tonalitats marcadament ocràcies al seu plomatge, i *S.s. balearica*, que se troba únicament a les Illes Balears (WILLIAMSON, 1976). Donat que existeixen diferències clares entre les dues subespècies pel que fa tant a la coloració del plomatge, com a l'estructura i al comportament, aquest estudi s'ha limitat a la subespècie balear, que per altra banda és amb la que tenim una experiència més directa.

Distribució

La distribució actual de *Sylvia sarda* durant la cria inclou: per a la subespècie *balearica*, les Illes Balears, excepte, possiblement, Menorca (GOB -Menorca obs. pers.); i pel que fa a la subespècie *sarda*, les illes de Còrsega, Sardenya, Pantelleria i, possiblement, Zembra (BRICHETTI, 1978; ETCHECOPAR & HUE, 1964; THIBAUT, 1983). Recentment també s'han recollit noves dades de possible cria a Creta i Naxos (MAGIORIS, 1987; VALLIANOS, 1984). La nidificació d'aquesta espècie al continent, ja sigui al nord d'Àfrica o al sud d'Europa, no ha estat demostrada durant els últims anys i les dades més antigues -sobretot durant la dècada dels seixanta- mereixen una revisió crítica a la llum del coneixement que tenim d'aquesta espècie actualment.

A l'igual de *Sylvia undata*, se tracta d'un ocell bàsicament sedentari; les cites d'ocells lluny de l'àrea de cria durant la tardor o l'hivern detectats al nord d'Àfrica, la Península Ibèrica o en illes com Malta, se podrien deure principalment a moviments erràtics d'ocells de primer hivern o adults sense territori (ETCHECOPAR & HUE, 1964; SULTANA & GAUCI, 1982).

L'hàbitat que ocupa *Sylvia sarda* tampoc difereix molt del que utilitza *Sylvia undata* -des de brolles o màquies

* Grup Català d'Anellament. Museu de Zoologia. Parc de la Ciutadella
Apartat de Correus 593. -08080 Barcelona

molt denses a boscos amb sotabosc o brolles esclarissades-; de fet, a les illes on cohabitaven les podem trobar criant en la mateixa màquia. *Sylvia sarda*, però, sovint prefereix àrees més abruptes i té un caràcter no tan estricte en relació a l'elecció de l'hàbitat.

Identificació al camp

Quan trobem *Sylvia sarda* al camp, generalment se veu solament un ocell que recorda *Sylvia undata*: mida petita (uns 12 cm), grisenc, amb una figura gràcil però amb el cap gros i la cua molt llarga -la meitat de la llargada total-. La cua sovint se mou amunt i avall per mantenir l'equilibri, nerviosament, quan estan molt actives; quan no, la mantenen una mica per damunt de la línia del cos.

El comportament d'aquesta espècie encara és més amagadís que el d'altres busquerets. Es tracta d'un ocell extremadament inquiet: sovint solament és manté uns segons a les parts superiors dels arbusts abans de llençar-se cap a l'interior d'aquests o bé baixa fins a terra. És molt més terrestre que *Sylvia undata*, sovint vola molt baix, rasant el sòl, d'arbut en arbut i no és rar que no voli si la distància és curta. Aquest comportament dificulta molt el tenir una bona observació de l'ocell. Durant l'època de cria -mentre els mascles canten- i quan se formen els grups familiars és més fàcil veure'ls.

Veü

El reclam típic de *S. sarda* és molt diferent del de *S. undata*. Recorda al breu "tec" d'un busqueret de garriga *Sylvia cantillans*, però és encara més sec i està separat en dos o tres elements:

"t-t-tac". De vegades, quan està excitada el repeteix nerviosament. El cant està compost d'estrofes curtes (d'un a dos segons); els elements de l'estrofa s'enllacen més ràpidament que en el cant de *S. undata* i, si bé, el so recorda *S. undata*, és més líquid, no tan raspós i menys greu. Aquesta tonalitat pot recordar un busqueret tren-camates *Sylvia conspicillata* o un bitxac *Saxicola torquata*.

Plomatge

Masclé adult (Foto 1). Les parts superiors són de color gris blavós amb tonalitats més marrons a l'esquena (sobretot en els ocells de primer hivern) i més gris pur al carpó. El cap és color gris blavós, més gris cendra quan brilla, per davant i per sota de l'ull -la llista loreal i infraocular- la coloració és distintivament més gris negrosa (menys marcat en els ocells de primer hivern). La barbata i la gola són de color blanc amb un lleuger to gris clar. Pit i ventre de color gris blanquinós, més gris al pit i més blanc al ventre, amb tinció ocre lleugerament rosada als flancs i a les vores del pit i del ventre, més marcada en els mascles de primer hivern. Supracobertores caudals grises i infracobertores caudals blanc grisós ocraci. Les rêmiges són negroses amb les vores molt primes i grisoses, més marronoses en las secundàries més internes. Les rectrius també són negroses amb una fina vorera grisàcia, però les dues plomes més externes dels dos costats tenen la punta i, solament la més externa, el marge extern de color blanc brut.

Femella adulta (Foto 2). A diferència del masclé a les parts superiors domina més el color marró grisenc. Les plomes

del cap són una barreja de plomes grises i marronenques, que li donen un to general més grisenc en les femelles adultes i més marronenc en les de primer hivern. Llista loral i infraocular marró grisenc. Les parts inferiors com en el mascle però menys grises i amb més profusió d'ocre marronenc rosaci. Les infracobertores caudals blanc ocraci.

Juvenil (Foto 3). Parts superiors marró grisós, el cap i el carpó més grisenc. La barbata i la gola blanquinosa. Pit blanc grisenc, més gris lleugerament ocraci als costats. El ventre més blanquinós i els costats del ventre i els flancs gris ocraci. Supracobertores caudals marró grisàcies, infracobertores caudals ocre grisós.

Parts del cos no emplomades

Bec. Mandíbula superior negra, part inferior de la base carabassa pàl.lid. La mandíbula inferior és carabassa amb la punta negra -els ocells més joves tenen el color carabassa més apagat-.

Cames. Color carn grisenc en els juvenils, se tornen carabassa pur amb l'edat.

Iris i anell ocular. Iris de color gris olivaci quan tenen poques setmanes, i carabassa intens quan són adults.

Possible confusió entre *Sylvia sarda* i altres busquerets

Les fotos 4, 5 i 6 mostren *Sylvia undata* en tres plomatges ben diferenciats. Un cop els ocells de primer any d'aquesta espècie finalitzen la muda postjuvenil adquireixen la coloració carabassenca de les parts inferiors; a partir d'aquest moment els

ocells se poden sexar i les possibilitats de confusió amb *Sylvia sarda* són mínimes si podem observar els ocells en bones condicions. Així doncs, els problemes s'haurien de presentar en el moment de distingir entre els ocells juvenils; malgrat això, no és improbable que a causa de la desconeixença general que hi ha hagut fins ara de les característiques dels diferents plomatges d'aquestes dues espècies, s'hagin pogut confondre ocells juvenils de *Sylvia undata* amb femelles, o fins i tot, mascles adults de *Sylvia sarda*. En tots els casos, cal prestar atenció a les veus d'aquests ocells ja que el reclam de *Sylvia sarda* és molt característic i sovint és l'element més diagnòstic.

S. sarda juvenil / *S. undata* juvenil. Els juvenils de *Sylvia sarda* tenen les parts superiors lleugerament més griseses i les parts inferiors, principalment els costats del pit i els flancs, menys tenyides de coloració ocràcia; això és especialment significatiu a la barbata i la gola, que en *Sylvia sarda* és blanc brut i en *Sylvia undata* és color cremós.

La coloració del bec és un dels trets més diagnòstics; *Sylvia sarda* té menys extensió de negre a la punta de la mandíbula inferior -generalment no sobrepassa el 60 % de la distància que hi ha entre la punta del bec i la part distal de les fosses nasals, sovint del 70 al 100 % en *Sylvia undata*-. Així mateix, el color de la base de la mandíbula inferior és més carabassenc en la *sarda* que en la *undata*. Aquesta diferència també se nota, tot i que més lleugerament, en la coloració de les cames.

S. sarda femella adulta / *S. melanocephala* (busqueret de cap negre) femella adulta. Si bé l'estructura i el comportament de *Sylvia melano-*

Fotos 1, 2 i 3
(de dalt a baix).
Busqueret coalllarga
(*Sylvia sarda*
balearica):
(a dalt)
mascle adult;
(en mig)
femella adulta;
(a baix)
juvenil.
Fotos: 1 i 2,
Formentera,
novembre 1991.
3, Mallorca,
agost 1991.
Fotos: G. Gargallo.

Foto 4, 5 i 6
(de dalt a baix).
Busqueret roig co-
llarga (*Sylvia*
undata undata):
(a dalt)
mascle adult;
(en mig)
femella de primer
hivern;
(a baix) juvenil.
Fotos: 4 i 5,
Màlaga, octubre
1991, G. Gargallo;
6, Còrsega,
setembre 1987,
H. Shirihai.

cephala és ben diferent del de *Sylvia sarda*, la coloració de les femelles adultes d'ambdues espècies podria causar problemes d'identificació al camp. Cal recordar però, que la diferència entre l'esquena marronca i el cap gris és més marcada a *S. melanocephala* -no tant si se tracta d'un ocell de primer hivern-, i, sobretot, entre el cap gris i la gola blanca, blanc grisenc a la *S. sarda*.

A més, les femelles de *Sylvia melanocephala* tenen les cames griseses quan són juvenils, amb el temps adquireixen un color carnós però mai tenen una coloració carabassa tan intensa com en les femelles adultes de *S. sarda*. D'altre banda el bec de *Sylvia melanocephala* és més fosc, sense color carabassa a la base.

Identificació a la mà

A més de les diferències exposades anteriorment, hi ha altres dades que podem extreure de l'ocell quan el tenim

	Mitjana	Rang	SD	n
<i>S. sarda balearica</i>				
Ala	50.8	47.5-53.5	1.3	40
Cua	59.6	55.0-64.0	2.8	38
Bec	13.6	12.3-15.0	0.6	36
Tars	18.4	17.3-19.0	0.5	40
<i>S. undata undata</i>				
Ala	52.8	49.5-56.0	1.4	103
Cua	63.6	58.5-68.0	2.2	96
Bec	13.3	12.4-15.0	0.4	73
Tars	19.0	17.6-20.1	0.5	79

Taula I. Algunes dades biomètriques del busqueret coallarga (*S. sarda balearica*) i el busqueret roig coa-llarga (*S. undata undata*). (SD, desviació típica; n, mostra)

a la mà durant la pràctica de l'anellament, i que poden facilitar la correcta identificació d'aquesta espècie.

A la Taula I se mostren algunes dades biomètriques d'aquesta espècie i de *Sylvia undata*. Si bé *S. sarda* és quasi un 4 % més petita que *S. undata*, les mesures de la llargada del bec (mesurat fins al crani) i del tars són molt semblants. Les diferències més importants se refereixen a la mida de l'ala (corda màxima) i de la cua; si bé aquestes diferències, però, tenen un grau de solapament massa gran com per ser totalment diagnòstiques, poden ajudar en els casos extrems.

Les mesures de la fórmula alar no ajuden, tampoc, a l'hora de determinar si se tracta d'una *S. sarda* o d'una *S. undata*. A la Taula II se mostren els resultats sobre la posició relativa de la segona primària. La forta similitud d'aquesta mesura entre les dues espècies impossibilita la utilització d'aquest mètode; per tant, no ens podem guiar per les fórmules alars indicades per SVENSSON (1984) que únicament podrien comportar identifications incorrectes.

Sexat i datació

No hem trobat diferències biomètriques que puguin servir com a eina de sexat. Les diferències en la coloració del plomatge descrites anteriorment, però, són prou clares com per poder sexar aquesta espècie. En aquest sentit, la coloració més fosca que tenen els mascles just per davant i per sota de l'ull és un dels caràcters més diagnòstics. Aquestes diferències apareixen, ja, en el plomatge de primer hivern que els ocells adquireixen un cop finalitzada la muda postjuvenil.

2ª PP =	7.7/8	8.8/9	9.9/10	10.10/SS	n
<i>S. sarda balearica</i>	0	31	33	36	39
<i>S. undata undata</i>	0	14	46	40	42

Taula II. Posició relativa de la punta de la segona primària en relació a la punta de les altres primàries (expressat en %) en el busqueret coallarga (*S. sarda balearica*) i en el busqueret roig coa-llarga (*S. undata undata*).

En aquelles espècies com és *Sylvia sarda* en què els ocells adults realitzen una muda postnupcial completa i una muda postjuvenil parcial, és habitual utilitzar les diferències de coloració i desgast d'aquelles plomes retingudes pels ocells de primer hivern com a mètode de datació (SVENSSON, 1984). A la Taula III se mostra quina és l'extensió de la muda postjuvenil en *Sylvia sarda*. La identificació dels ocells de primer hivern se pot realitzar fàcilment observant el mosaic de rèmiges juvenils i adultes (plomes no mudades i plomes mudades durant la muda postjuvenil respectivament). Les plomes rèmiges noves són més fosques i tenen la vora més grisosa que les plomes juvenils. Els ocells adults tenen el plomatge mudat completament des de finals d'estiu i per tant presentaran totes les seves rèmiges de la mateixa generació.

Si bé no hem trobat cap ocell que hagi realitzat una muda postjuvenil completa, la mostra d'ocells és bastant limitada. L'experiència que tenim amb altres busquerets que com *Sylvia sarda*

tenen una muda postjuvenil que inclou, sovint, la renovació de moltes primàries, indica que molt possiblement alguns ocells juvenils de *S. sarda* muden tot el plomatge ja en el seu primer estiu. Tenint això present s'ha de tenir cura a l'hora de datar els possibles ocells adults; cal, doncs, poder observar altres caràcters diagnòstics en aquests casos.

La coloració de l'iris i de l'anell orbital pot servir d'ajut durant l'estiu i principis d'hivern de la mateixa forma que s'utilitza en *Sylvia undata* (GARGALLO, 1992, en premsa), però la informació recollida fins el moment no permet fer una anàlisi prou acurada encara. Tot i això, els ocells adults tenen l'iris carabassa intens mentre que un iris de color marronenc, marró verdós o més fosc serà indubtablement d'un ocell juvenil o de primer hivern.

Agraïments

Estic especialment molt agraït al GOB-Mallorca i al GOB-Menorca per la seva inestimable ajuda i hospitalitat du-

<i>S. sarda balearica</i>																											
Primàries										Secundàries					Terciàries			Rectrius									
10	9	8	7	6	5	4	3	2	1	1	2	3	4	5	6	7	8	9	Totes	6	5	4	3	2	1	Totes	
13	13	13	13	13	13	7	7	13	7	13	13	13	13	33	47	93	100	100	·	93	47	27	27	33	47	67	20

Taula III. Freqüència amb què són mudades les rèmiges i les rectrius durant la muda postjuvenil en el busqueret coallarga (*S. sarda balearica*), expressada com a % de casos en què cada ploma és mudada (n = 15).

rant els meus viatges a les illes, principalment a Raül i Toni Escandell, Pere Garcias, Jaume Jaume, i Sijpko Wijk. A l'Oriol Clarabuch, Josep Mª Arcos pel seu valuós ajut, així com a altres membres del Grup Català d'Anellament que m'han deixat material o han col.laborat en un o altre moment de l'estudi de la coallarga: Raül Aymí, Jordi Figuerola i Rafa Mateo. Aquest treball ha estat parcialment subvencionat per un ajut del GCA.

Resum

S'exposen les diferències morfològiques entre el busqueret coallarga (*Sylvia sarda balearica*) i altres busquerets. Una anàlisi exhaustiva de les diferències entre *Sylvia sarda* i *Sylvia undata* (busqueret roig coa-llarga) permet establir una sèrie de característiques que separen aquestes dues espècies tant en observacions de camp com en mà. Per altra part, se presenten una sèrie de dades biomètriques i de fenologia de muda de *Sylvia sarda*.

Summary

Identification of the Marmora's Warbler
(*Sylvia sarda balearica*)

The morphologic differences between the Marmora's Warbler (*Sylvia sarda balearica*) and the rest of *Sylvia* warblers

(Rebut: 26.03.92; Acceptat: 09.04.92)

are presented. A deep analysis of the differences between *Sylvia sarda* and *Sylvia undata* (Dartford Warbler) allows to establish a set of characteristics to distinguish these two species both in the field and on the hand. Apart from that, biometry and moult phenology data of *Sylvia sarda* are presented.

Bibliografia

- BRICHETTI, P. 1978. Guida degli uccelli nidificanti in Italia.
- ETCHECOPAR & HUE, F. 1964. Les oiseaux du nord de l'Afrique.
- GARGALLO, G. 1992. Ageing in the Dartford Warbler *Sylvia undata*. Ringing & Migr. (in press).
- MAGIORIS, S.N. 1987. Migration over the Cyclades, central Aegean. Ringing & Migr. 8:109-114.
- SULTANA, J. & GAUCI, C. 1982. A new guide to the birds of Malta.
- SVENSSON, L. 1984. Identification guide to European passerines. Stockholm: Svensson.
- THIBAUT, J-C. 1983. Les oiseaux de la Corse. Parc Naturel Regional de la Corse. Ajaccio.
- VALLIANOS, C. 1984. Les oiseaux observés en Crète. Biol. Gallo-Hellenica 11:111-127.
- WILLIAMSON, K. 1976. Identification for ringers. The genus *Sylvia*. Tring: BTO.